

אמנו רחל-אחות הגואל

משפחת רלב"ג- גבריאלוביץ משפחת אביה של רחל, בתה
הבכורה של בתיה בריינה

פתח דבר

בשנה האחרונה מקדישים אנו שעות רבות בחיפוש אחר שורשי משפחתנו.

החלטתנו הייתה לנסות ולהגיע-ככל שנוכל- לכל שורשי המשפחות- מכל הצדדים ומכל הכיוונים ולא לתת העדפה לאף צד אפילו צד זה ידוע ומפורסם יותר בתולדות הישוב.

רצוננו הוא לתת בידי ילדינו ונכדינו את המפתח להכרת משפחתם שבאמצעותו יוכלו-אם ירצו- להמשיך ולחקור עוד ועוד.

משפחת רלב"ג הינה משפחת אימו של מיכה מצד סבתו, חיה שטמפפר לבית לוי אשר הייתה נכדת נכדתו של ראש המשפחה בארץ- גבריאל שטוקלייסקבר אשר הגיע ארצה עם תלמידי הגר"א בשנת 1809. חיה הייתה נשואה לשלמה שטמפפר בן אחיו של יהושע שטמפפר אחד ממייסדי פתח-תקוה.

לא כאן המקום לפרט ולספר את הסיפורים והתגליות אליהם הגענו ועל ההתרגשויות הגדולות שתקפו אותנו כאשר הצלחנו לפצח עוד ועוד תעלומות.

אלו חוויות שמגלות לך פתאום שאנשים אשר הכרת אותם שנים במסגרות שונות הם למעשה בני משפחתך, אנשים שלא היית מעלה בדעתך כי יש קשר בינך ובינם הם למעשה בשר מבשרך, אתה קשור אליהם וערב להם וזוהי אולי תמצית החשיבות בחיפוש אחר שורשים.

הגענו לאתר במקרה כאשר אנו מנסים להתחקות אחר מסורת משפחתית שקשרה אישה בשם חווה שהייתה לפי מסורת זו נינתו של הגאון מוילנה לאברהם בנו של גבריאל שטוקלייסקבר.

על חווה לא גילינו דבר אך למדנו על בתיה בריינה ועל בתה רחל שהשתייכה למשפחתנו ועל נישואיה של בתיה בריינה לנכד הגאון.

הגילוי העציב אנשים מסוימים במשפחה שחשבו שהנה הקשר הישיר שלהם לגאון נקטע. אחרים, ממשיכים לדבוק בחווה, אך שמחים ללמוד גם על רחל ואחיה אליהו, נין הגאון.

מיכה ובתיה כרמון-ירושלים

בדפים אילו נביא את סיפורה של רחל, ביתה של בתיה בריינה מנישואיה הראשונים לאברהם בנימין רלב"ג, נספר עליה, על דמויות בולטות מקרב בני משפחתה ונתרכז בין השאר בנושא הרוקחים במשפחת אביה, נושא אשר הועבר אליהם מסבה – זאב וולפינזון ואחיו הצעיר – יהושע.

כזכור – בתיה בריינה הייתה ביתו של זאב וולפינזון ולאחר נישואיה לאברהם בנימין רלב"ג נוצר קשר משפחתי בין המשפחות אשר היו קשורות בקשרי ידידות עמוקים עוד קודם לכן.

שתיהן היו שייכות לאותה קבוצת משפחות אשר הגיעו ארצה עם תלמידי הגר"א והיו פעילות בקרב הקהילה הפרושית בירושלים.

בעלה הראשון של בתיה בריינה נפטר בחו"ל, בתיה בריינה, שהייתה כבר אם לרחל הקטנה, נישאה בשנית לאלעזר לנדא נכד הגר"א וילדה לו בן יחיד בשם אליהו.

האם והבן אליהו הקדישו את חייהם לאיתור והוצאת כתבי הגר"א רחל הבת הבכורה נותרה זנוחה, אומללה ומרירה.

קשייה גברו לאחר מות בנותיה ובעלה בגיל צעיר. היא מאנה להינחם עד למותה.

זהו סיפור על משפחה שחייתה בירושלים ואשר רבים מצאצאיה עדיין חיים בעיר זו.

וכאן מתחיל סיפורנו

בין המשפחות הראשונות שעלו ארצה עם תלמידי הגר"א הייתה גם משפחתו של גבריאל שטוקליישקבר מן העיירה סטוקלישוק – בנו של ר' דן משקלוב.

סטוקלישוק הינה עיירה בדרום מזרח ליטא מוקפת באגמים ויערות יהודים החלו להתיישב בה בתחילת המאה ה-18 כאשר באמצע המאה ה-19 היו בה כ-500 יהודים.

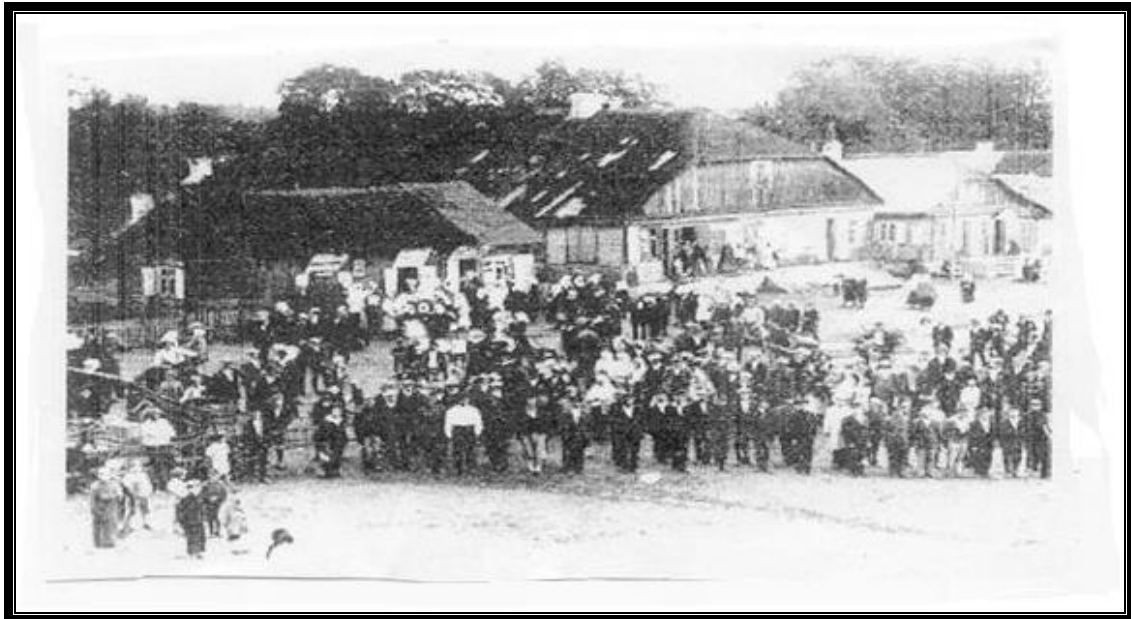
בבית הקברות בהר הזיתים מצויים קבריהם של עוד מספר יהודים מן העיירה אשר עלו ארצה בתקופתו של ר' גבריאל מהם ר' יעקב יהודה בן אריה שנפטר ב-1862 והינדה בת שלמה זלמן שנפטרה ב-1863.

בית הכנסת הסטוקלישוק

ח'תמת חכ'ת א'ילות חסד סטוקא'יסק

המתנדבים היהודים בסטוקא'יסק על אודות מכבי- האש (מאחר והבתים הצויירות היו בנויים על צל השריפות שנת 1906 בפנינים)

ר' גבריאל נולד בשנת 1785 היה תלמיד חכם בקיא להפליא בכתבי הקודש עד שכינוהו "די שאפע ספורים" - ארון הספרים. הוא סיים את קריאת הש"ס חמישים וחמש פעמים ונהג לומר "כשאגיע לבית דין של מעלה וישאלוני למדת תורה? אענה הן" - הן בגימטריא=55.

על פי הספר "מוסד היסוד" - תולדות ראשית הישוב בירושלים על ידי תלמידי הגר"א וכן על פי מסורות המשפחה עלה גבריאל לארץ בשנת 1809 והתיישב בצפת ומשם עבר לירושלים זאת לא לפני שהשיא בחו"ל את ביתו שרה לבנימין בנו של ר' לייב חסיד דיסקין.

צמד העשר de הספר "מוסף היסוד"

34) להלן אנו מביאים רשימת שמות האנשים ועסקנים ידועים שעמדו בראש הכללים והנהלת ועד הכוללות פרו"ח (פרושים וחסידים) והנהלת הועד הכללי בתקופות הנ"ל עד כמה שיכולנו לברר מתוך כתבים עתיקים ומתוך סיפורי ותיקי חברי הועד הכללי:

א) בתקופה הראשונה "תקופת תלמידי הגר"א", בזמן הקמת הועד המשותף ועד הכוללות פרו"ח משנות תקפ"א, השתתפו הרבנים והעסקנים האלה: הרבנים הגאונים תלמידי הגר"א ר' הלל משקלוב, ר' מנחם מנדל משקלוב ובנו ר' נתן נטע, ר' שלמה זלמן שפירא, ר' יצחק ב"ר ברוך מקמנא, ר' נתן ב"ר סעדיה, ר' יוסף לוריא, ר' ירמיה מווילנא, ר' גבריאל משקלוב, ר' מרדכי צוקרמן, ר' שלמה זלמן כהן, האחים צייטלין, ר' זלמן דוקטור מיהילבר לוריא, ר' יוסף אליהו שיק, ר' יחיאל בער מקריתשוב, ר' נחום שרליו ואתם העסקנים ר' ארי נאמן, ר' זלמן אפשטיין, ר' אליהו בעלה"ק (בעל לשון הקודש) ב"ר הלל, ר' חיים שוב (ריבלס) משקלוב, הנגיד ר' יחיאל פוללאק (חתן ר' מרדכי צוקרמן), ר' יוסף שמעון מונישונק, ר' דאובן כהן, ר' זאב לוריא, ר' זאב ב"ר ברוך בסן ובנו ר' אליהו זלמן, ר' מנדל זאב ובנו ר' יעקב מליצין, ר' משה ברוך מרודנא, ר' גרשון הרבני ור' שלמה פ"ח ור' משה מייזל מווילנא.

ר' גבריאל הנ"ל, ר' יצחק מחסלוביץ ובנו ר' משה העשין היו בעסקני הענינים הכלליים בירושלים ובצפת ביחוד אחריו. פשר היח"ץ משנות תקפ"ח, בראשות הגאונים ר' הלל, ר' מנדל ור' ישראל משקלוב. — מצד החסידים היו: ר' בנימין מדוברובנא קורנובסקי, ר' שמעון שטרלינג, ר' עמרם חסידא, ר' מרדכי סלונים, ר' גרשון אפשטיין, ר' מאיר חיים מקיוב, ר' אברהם אלטר מאמריטק, ר' מרדכי זיסל מכרדיטשוב, ר' לייזר מברסלאוו, ר' שלום ב"ר אברהם מאיר מלאדי, ר"ש מנשה מאשייאו ועוד.

הקדמת הרב הגאון ר' ישעיהו חשין לספר "דברי ישעיהו"

בכדי לדעת ולהבין לרוחם התלהבותם ומסירת נפשם של תלמידי הגר"א והסתכנותם בנסיעה לאר"י ^{שנת} שנה בסירות קטנות על מים רבים אדירים ומבלותם בהתישבות ^{הראשונה} בזמן של מחלות ומגפות ר"ל ופרעות ר"ל ולהבין לעקשנותם הגדולה בעבודה זו צריכים קודם ללמוד הרבה את היסוד הרוחני שלהם את "סערת אליהו" רבם הגר"א לקיבוץ גלויות וישב ארה"ק שזה היה יסוד היסודות שתלמידיו מסרו את נפשם באו באש ובמים בכדי לקרב את הגאולה במצות רבם. ענין האתחלתא שרבנו הגר"א מדבר הרבה על"ז בתכוריו הקדושים, הקבלה ותורה רבה היא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים.

ידוע רמזי הגר"א על הפסוק ויהי בשלם סכו ומעונתו בציין. וכן דברי הגר"א שכל קבוץ גלויות תלוי במצוות התלויות בארץ (בספרו יהל אור פרשת משפטים דף ב"ו ובמפר תולדות יצחק על ביאור הגר"א לספר יצירה חלק ב' בהקדמה) ובאמונת תלמידיו שהגר"א היה הנורא דמשיח בן יוסף והגר"א עצמו אומר בהרבה מקומות שקיבוץ גלויות מתחיל על"י משיח הראשון מבי" ומכאן למדו תלמידיו את כל דרכי האתחלתא דגאולה.

ואפריון נמסי לידידם מצאצאי תלמידי הגר"א מוה"ר ר' של זלמן ריבלין ה"ו העוסק זה כמה שנים בביאור "קול התור" של אב זקנו הגאון ר' הלל משקלוב וביאורים על פזמוני אביו הגדול ר' יוסף ריבלין ז"ל ומביא הרבה מראי מקומות מספרי הגר"א של רעיונות רבות רבות רבות על עקבתא דמשיחא קיבוץ גלויות ומצוות ישוב אר"י אשר יפיץ אור גדול וקדוש לכל בית ישראל בעזה".

זה מאה וארבעים שנה מיום שעלו אבותינו תלמידי הגר"א לאר"י בשנת תקס"ט, השייגה הראשונה בשבעים גפש משקלוב, יבנה דרייסין הגיעה לצפת ביום ח' אלול תקס"ט. מי יוכל לספר זמי וכל לתאר את מסירות נפשם ומב"ש את רוחם הסוערת "בסערת אליהו" רבנו הגר"א לשם קירוב הגאולה על"י קץ המגולה. כי ראו ברוח קדשם כי הגיעה עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו. ראשי העוסקים והמדריכים בכל הנסיעה הזאת היו גאוזי עולם מוסדי ארץ תלמידי הגר"א ר' הלל משקלוב, ר' מגדיל משקלוב, ר' ישראל משקלוב, ר' אברהם דיין משקלוב ואב זקני ר' יצחק מחסלאוויץ וא"ז ר' סעדיה ממאהליב. ר' גבריאל משקלוב ר' ירמי שרליו ר' יהושע צבי מגיחוב ישן. ר' שלמה זלמן שפירא ר' יהודא לייב נאמקין ר' יוסף שיק ר' מנדיל זאת תאומים. ר' ליב חסיד ר' חיים שו"ב ר' זלמן צייטלין והנלוים אליהם שהיו ראשי שליחי ה' באתחלתא דגאולה ואחר זמן קצר עברו חלק מהם להתישב בירושלים הראשון ר' הלל משקלוב בעל קץ המגולה, ור' מנדיל משקלוב ובנו ר' נתן נטע וא"ז ר' סעדיה ור' ש"ז שפירש בראש עבודת ההתישבות בצפת היו ר' ישראל משקלוב בעל פאת השולחן, וא"ז ר' מנדיל ור' סעדיה. מי יוכל לספרה את פרשת התלאות שסבלו המתיישבים הראשונים מגפות ופרעות חסרת מים ועני ומחלות שונות ומי יוכל לספר את גבורת רוחם ועקשנותם להחזיק את הישוב שעמד בכל יום להתמוטט ולהתבטל ח"ו לרגלי הצרות והתלאות ר"ל ורק הכח החזק והאדיר של אמונתם העמוקה במצוות רבם הגר"א וברכותיו החזיקו מעמד בעקשנות שאין בכל איש לתאר ולספר. ובימים הקדומים בירושלים כשהגיע עת צרה ר"ל היו נוהגים להתפלל בזכות תלמידי רבנו הגר"א ובתפילה מיוחדת היו אומרים ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך מעירך ומנהלתך בזכות תלמוד תורה ובזכות מעשה חסד ובזכות תלמידי רבנו הגר"א. מיסדי ישוב הקודשי גם היו הולכים על קבריהם של תלמידי הגר"א ר' הלל משקלוב ר' מנדיל ור' סעדיה ומתפללים להצלה וישועה. ומאזה עלינו לספר לדור אחרון לפחות מעט כמה שאפשר

הרב משה יהושע יהודה לייב דיסקין בן בנימין ושרה

בן רבי בנימין דיסקין. נולד ל' כסלו תקע"ט 1818 בגרודנה, רוסיה הלבנה, נפטר כ"ט טבת תרנ"ח 1897 (בן 79 שנים). למד תורה מפי אביו, הגיע לדרגה גבוהה בידיעותיו. גאון אדיר ומופלא בקדושתו. מגדולי תקיפי הדור לחיזוק התורה והקדושה. רב בקובנה, שקלוב, לומז'ה, מזריטש, בתרכ"ט בבריסק, בתרל"ה עלה לירושלים. לחם בעז נגד פריצות הדור. כונה המהר"ל - מזרנו הרב יהושע לייבץ

בן עשרים וחמש ירש את כיסא הרבנות של אביו בלומזה והיה פוסק ועסקן ציבור. התחנך בישיבות רוסיה ומצעירותו הוכר כגאון בתורה. שירת ברבנות קהילות רבות בחו"ל וביניהן לומז'ה, מזריטש, שקלוב, ובריסק שממנה עלה לארץ ישראל ב-1878 בכט' תמוז תרל"ז, והתיישב בירושלים.

לאחר שהתאלמן, לפני עלייתו ארצה, נשא לאישה את סוניה, אישה בעלת השכלה רחבה ויודעת שפות. בארץ קיבץ סביבו את החוגים הקנאים ביותר.

בעיקר מכוללות ורשה והונגריה. עם בואו יסד בית דין מיוחד משלו, ובכך העמיד עצמו בראש אופוזיציה למנהיגותו של הרב סלאנט.

פעם, בטיילו עם מקורביו מחוץ לעיר, ניגש אליו ערבי והציע לו אדמה למכירה, ואף כי האדמה הייתה ב"ואדי ג'וז" (במעלה נחל קידרון), מקום שומם ורחוק מיישוב, שמח לקיים מצוות גאולת הארץ ובשותפות עם רבי יונה לבקוביץ' קנה את האדמה בכסף מלא והקדישה לטובת בית היתומים שהקים ב-1881.

שלחי המיסיון החלו "להציל" יתומים עניים יהודים ואספו אותם למנזרים כדי לחנכם בדת הנוצרית. המהר"ל התייצב בראש פעולה להצלת הילדים היהודים, והפעיל עסקנים נדיבים למען המטרה הקדושה. הוא יסד "בית יתומים לתורה ולמלאכה", אסף את היתומים העזובים שקיבלו מזון. הלבשה וחינוך יהודי. המונשרים מביניהם המשיכו בלימודים והאחרים למדו מלאכה במוסד ומחצתה לו. אחרי פטירתו הוזמן בנו יצחק ירוחם מהו"ל ולנהל את המוסד ואת ישיבת "אוהל משה". בשנת 1882 שיתפו נאמניו פעולה עם כוללות החסידים ב"מרד" נגד "הועד הכללי" הפרושי בטענת קיפוח. המרד דוכא על ידי יוסף ריבלין מזכיר "הועד הכללי" ונאמניו של הרב ש'. סלאנט. ב-1884 נעשה ניסיון להביא את שני הרבנים-סלאנט ודיסקין-לכלל הבנה ולקבוע את מוקדי הכוח של כל אחד מהם כדי שלא יפריעו איש לרעהו, אך ההסכם לא האריך ימים.

למרות קנאותו לא היה הרב דיסקין מן המחמירים בהלכה. נטה להתיר ב-1895 את היתר המכירה, וע"פ הדרכתו התיר תלמידו, הרב הלוי מיפו, את המסחר בפירות שביעית בגולה. כמו כן נטה להתיר בשנה זו את השימוש בשמן שומשום בפסח. היה אוהד ההתיישבות החקלאית וב-1881 עודד את "אגודת מייסדי הישוב" לחדש את ההתיישבות בפתח תקווה. הוא גם עודד את הרב יהושע זאב זיסנרין להתיישב בגליל ולייסד שם מושבה שנקראה לימים "יסוד המעלה".

בזמן המאבק בין הישוב הישן לחדש שהחל מ-1885 עם פרסום "קול מהיכל", לא השתתף הרב דיסקין במאבק זה ולא עמד לצד הישוב הישן. הסתייג מפעולות הרב סלאנט נגד בן יהודה, ובשנים 1894-1896 לא פעל נגד "בני משה", כפי שעשו פינס וחבריו מן הישוב הישן. קיימים רמזים שבאותן שנים העדיף לשתף פעולה עם הישוב החדש נגד הממסד של הישוב הישן ברשות הרב סלאנט. זאת

ועוד, אפשר כי יריבותו של הרב דיסקין לממסד הפרושי עמדה מאחורי החרם שהוחרמו בו פינס וריבלין ב-1882. בשל יריבותו זו נתן הרב דיסקין את חסותו להקמת "כולל אמריקה" החל מאמצע שנות התשעים. נאמניו שרצו לזעזע את "הועד הכללי", וידעו שרוב הכנסותיו באות מאמריקה, החלו לטעון שנתני אמריקה בא"י מקופחים, ועל כן עליהם להקים כולל עצמאי, שאומנם קם בסופו של דבר ב-1898, ופגע קשות בהכנסות "הועד הכללי". מן הראוי לציין שלרעתו המשכלת היה חלק נכבד במאבקיו הקשים נגד "הועד הכללי" וכן בחרמות הרבים שיצאו מבית-דינו. בסוף ימיו הקימו נאמניו ישיבה על שמו, "אוהל משה".

נודע כגאון בתורה וספר השאלות ותשובות שחיבר, שו"ת מהר"ל דיסקין (הוצאת "הרות ישראל", ירושלים, תרע"א), יצא לאור בירושלים. נפטר בירושלים כ"ט טבת תרנ"ח, 1897 בן שבעים ותשע היה במותו. מעריציו דימוהו לרבי עקיבא איגר.

תולדות חייו של הרב דיסקין (המהר"ל) מתוך ספרה של מאירה איליצ' "אסע שורשים" תשעה דורות בארץ ישראל.

הרבנית שרה דיסקין סכריסק

המפורסמת בשם: „הרבנית סכריסקי, אשת הרב הגאון הגדול רבי יהושע ליב דיסקין זצ״ק, מיוחסת גם מצדה: סבנות אצילי עמנו מגזע קדושים. בתה של הר׳ צבי רטנר ז״ל, בהיותה בת ארבעים נשאת להרב הגאון הנז׳ וישבה אהו כשתים וארבעים שנה. כיום ה' דהוה״ס סוכות נפטרה לבית עולמה. עשירה היתה בחייה, ארבעים אדף רויכ הכניסה נדוניה לבעלה הגאון הנז׳, ועובונה׳ היה רק ששים פרינק שנמסרו להחזיק, כי כל אשר זה חלקה בחייה. בעלה צדקה היתה; יום יום היתה מחלקת נדבות חסאיות לבתי אבות עניים-צנועים, ולכל המושט יד, השתחפה בכל דבר טוב ומועיל ותהי „עזר׳ לבעלה בעבודתו בעניני הצבור, וככל פעולותיו אשר פעל בקרש משך ששנה עשר שנה היתה היא, רוח החיה׳ במעשיה ופעולותיה, והכ׳ גדולים: בית מחסה ליתומים, וישיבת „אהל-משה׳ וביחוד הצטיינה כיציר כפה כ,יעד השחיטה׳ הדואג לטיבת העניים בסקה הבשר. —

מחוננת היתה בכשרונות נעלים; חכמה היתה, פקחיה, והשפעתה היתה גדולה.

רבים חלו מפני, הרבנית סכריסקי, גם רבנים הרכינו לה ראשם ויאמרו לפעלה—טבא.

החסידים-הקנאים עמרו למשמעתה, ותהי המושלת ככל. —

זו היתה מעין ילחא אשת רב נחמן או ברורה אשת ר׳ סאיר, רבנית כמשמעה. —

הרב יהושע קסובסקי, שהיה סבאי בית הרב, ספר לי פעם אחת אמר לקרא לפניו מאמר מעתון ירושלמי, ותאמר לו: „לקרות יודעת אני בעצמי׳ ובמהירות רב קראה את המאמר, והבינה גם אח בין השיטין. — גם צרפתית שמערה.

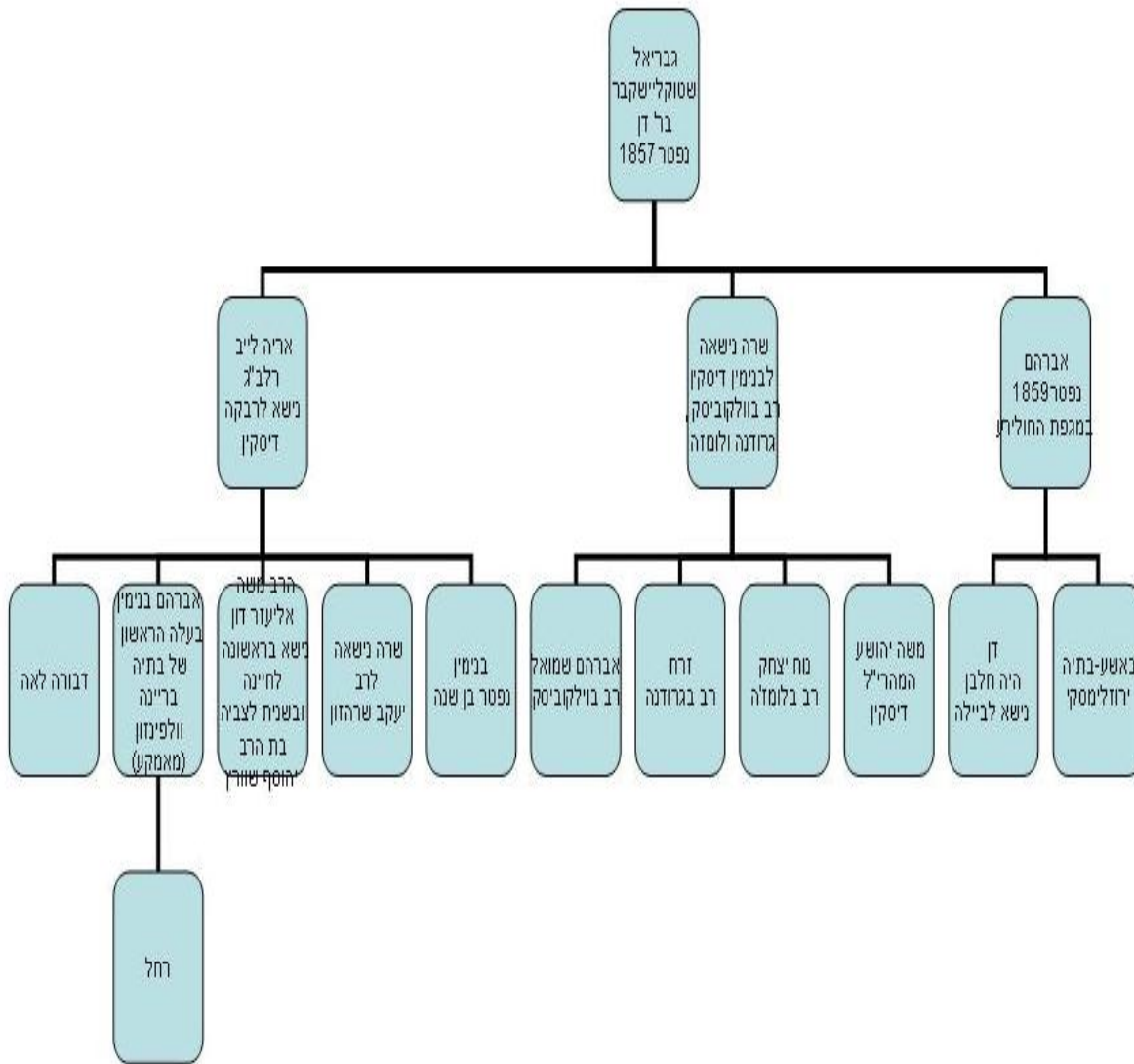
במסכת כיי, אמרה הפעם לרבי יהושע הנז׳: שלש נוסות בשתיח טיי בירושלם: הראשונה אפשר לשתות כרכים, השניה—בביה, והשלישית—גם כחררי חדרים אין עוד אפשר. —

**תולדות חייה של שרה דיסקין מתוך הספר "בנות ציון וירושלים" -
ארייסקי.**

לגבריאלי היו שני ילדים נוספים אריה לייב ואברהם,

**אנו מביאים לפניכם שרטוט חלקי ובו מופיעים שמותיהם של
שלשת הדורות הראשונים המשפחתו של אריאל וזאת על
מנת להקל על ההתמצאות**

גבריאל שטוקליישקבר, בנויו ונכדיו
 רחל, בתה של בתיה בריינה,
 היתה נינתו

כאשר עלה גבריאאל לארץ עלו יחד עימו גם ידידיו הטובים ומחותנניו יהודה לייב חסיד דיסקין, אשתו וביתם בת החמש – רבקה.

כשלוש שנים לאחר שעלתה משפחת דיסקין לארץ והתיישבה בצפת נפטרו ההורים במגפת החולירע ונקברו בבית הקברות העתיק בצפת, ביתם רבקה נמסרה לחסותו של גבריאאל.

רבי יהודה לייב חסיד דיסקין

נולד בשנת תקל"ב, נפטר ד' תמוז תקע"ג. עלה לארץ בראשית שנת תקס"ט. בבית העלמין הישן בעיר הקודש צפת, תקועה מצבת אבן עתיקה, אשר אותיותיה טושטשו מרוב שנים. מצבת קברו של איש צדיק, נסתר וקדוש ושמו: רבי יהודה לייב חסיד.

חסיד נסתר זה, מצאצאי רש"י, נולד לפני למעלה ממאתים שנה בעיר סלונים.

רבי יהודה לייב, ככל העולים בעליה של רבי מנחם מנדל משקלוב, התישב תחילה בטבריה, ואח"כ עקר עימם לעיר המקובלים צפת. שם עבד את קונו בפרישות ובקדושה יתרה, ללא שם וללא פרסום.

רבי יהודה לייב חסיד ואשתו נדבקו במגיפת החולירע שפשטה בצפת ונפטרו. רבי יהודה לייב חסיד שהיה מגדולי תלמידי הגר"א, נפטר ב-ד' תמוז תקע"ג. הוא ואשתו חיה נקברו בצפת. בתם היתומה רבקה, שהגיעה עם הוריה לצפת בהיותה בת חמש שנים, עברה להשגחת רבי גבריאאל, ובנו אריה לייב נשא אותה לאישה בהיותו בן שלוש עשרה.

שרה וייסקר – "תולדות משפחת רלב"ג"

תולדות חייו של יהודה לייב חסיד – דיסקין

לא ידוע בדיוק מתי – אך גבריאאל חזר לחו"ל מסיבה כלשהי יתכן וחזר כדי להביא ארצה את בנו אריה לייב בן ה-13 על מנת להשיאו לביתו היתומה של יהודה לייב חסיד דיסקין בשנת 1819.

לנו ידוע בוודאות כי אריה לייב הגיע ארצה בשנת 1819 (עובדה זו מצוינת גם במפקד מונטיפיורי).

עם נישואי אריה – לייב לרבקה היו עתה שניים מילדיו של גבריאאל נשואים לשניים מילדיו של יהודה לייב חסיד, זוג אחד – שרה ובנימין דיסקין נותר בחו"ל זוג אחד רבקה ואריה – לייב, התבסס בירושלים.

אריה לייב כינה עצמו בשם רלב"ג שהוא קיצור הכינוי ר' לייב בר' גבריאאל והוא אבי שושלת רלב"ג הידועה בארץ ישראל.

(ב) חברי "המועצה הגדולה" משנת תר"ב ואילך, שהוקמה ע"י הרב ר' משה מגיד
 מנהיג עדת האשכנזים בירושלים, היו: (עד כמה שיכלנו לברר) הרבנים הנאונים ר' יוסף
 זונדיל סלנט, ר' ישעי' ברדקי, ר' נתן נטע ב"ר מנחם ממדיל תלמיד הגר"א, ר' אשר לעמיל
 ב"ר אברהם, ר' צדוק הלוי, ר' אליעזר ברבמן, ר' אלי יוסף ב"ר אריה ליב, ר' שמואל אב"ד
 דאהילנוב, ר' זלמן דיקטור, ר' אלי בעלה"ק. ואתם העסקנים: ר' אברהם שמואל שרלין,
 ר' הלל שרלין, ר' זאב ב"ר אברהם דיין, ר' אברהם ליב מונישוון, ר"ז הוינדורף, ר' יעקב
 מלוצ'יק, ר' יהודא בלאנק (המשקאי), ר' יוחנן הירש שלאנק, ר' אברהם מאיר ב"ר ירמיה,
 ר' מנחם מגדיל כ"ץ, ר' נחום ב"ר ניסן שרלין, ר' אריה ליב ב"ר בכריאל, ר' יוסף שאול
 לאנדא, ר' פנחס ב"ר יא"צ מקהנא, ר' אברהם ניסן בהר"ם, ר' אברהם שלמה ברפ"ש סגל,
 ר' בנימין לילענטהואל, ר' אלי יהושע בהר"ם מגיד ריבלין, ר' יוסף יואל ריבלין, ר' אלי
 מאמציסלאה, ר' יעקב סטיר, ר' אברהם בנימין מהר"ם מגיד ריבלין, ר' גרשון ברשי"י
 מחילנא, ר' נחמן שלמה אב"ד זאמשטיץ, ר' מנחם שמואל ב"ר זאב באסק, ר' יעקב ברי"ח
 שוב משקלוב, ר' נחמן דובער מאדעסא, ר' זלמן ממאהילב (חצי פרוש"), ר' יצחק ברי"ז
 סגל ור' נחום הלפרן.

**אלכור אריה לייב בן אבריאף כאחד מראשי העסקנים של הישוב
 בירושלים יחד עם אביו של זאב וולפינלון.
 מתוך הספר "מוסד היסוד"**

בשנת 1844 חזר לארץ (או אולי הגיע אז לראשונה) הבן אברהם שהיה כבר בעל משפחה,
 והתיישב בירושלים עם ילדיו דן – ובאשה בת הארבע.

באשה, נכדתו של אבריאף, (הבועז באשה ירוזלימסקי) בקנתה

כאשר הגיע אברהם לירושלים היה אריה לייב רלב"ג אחיו, אב לילדים – בנו הבכור נקרא אליעזר דון והיה הצבר הראשון של עדת הפרושים בירושלים – לימים הפך להיות רב גדול ומורה הלכה.

רבי (משה) אליעזר דו רלב"ג – רבי ליישקע

נולד תקצ"ג 1832, נפטר כ"ז אב תרנ"ה.

(משה) אליעזר דן בהרלב"ג, (ראשי תיבות של בן הרב לייב בן גבריאל), נולד בענת תקצ"ג, 1832, נמול בבית המדרש "אור חיים", ע"ש חיים בן-עטר, בנוכחות גדולי וגאוני ירושלים.

היה הילד האשכנזי הראשון מעליית "הפרושים", אשר הורתו ולידתו בירושלים, ועד יומו האחרון לא המיר אותה באחרת, בכל הנסיבות ובכל התנאים.

כשם שעסק בהרבצת תורה בישיבה הגדולה- בשעורים עמוקים ועיוניים, כך הקדיש את זמנו למשוך את ליבם של המוני עם, על ידי למוד דברי אגדה, המושכים את הלב ומקרבים את ישראל אל אביהם שבשמים. במשך שנים רבות נהג ללמד "מדרש רבה" בבית המדרש הישן "מנחם ציון", שבחצר ה"חורבה", בכל יום שבת קדש באשמורת הבוקר. שיעורים אלה במדרש משכו אליהם המונים שהיו באים במיוחד לשמוע אותו. קולו היה אדיר וצלול ונשמע גם הרחק מחוץ לבית הכנסת. כשבית המדרש התמלא באנשים, היו רבים עומדים בחוץ ושומעים את דבריו.

אשתו חיינה ילדה את אריה לייב (4) (נולד ה' אב תר"ב, 1852, נפטר י"ד שבט תרע"ה 1915). מאשתו השנייה, צביה בת יהוסף שווארץ, נולדו: יהוסף (4), חיים-שלום, בן-ציון גדליהו, מרדכי-בנימין, ושרה-נחמה לימים אשת יוסף זונדל סלנט, נכדו של יוסף זונדל סלאנט אבי "תורת המוסר".

אשתו צביה, הייתה קונה את הבשר לשבת אצל רבי נתנאל לוריא, הקצב הידוע בירושלים של אותם ימים, ומשלמת לו כל חודש את חשבוננו. פעם אחת הגיש לפניה רבי נתנאל חשבון מופרז, והיא בתמימותה שאלה: "איך זה רבי נתנאל? איננו אוכלים כל-כך הרבה בשר, החשבון נראה גדול מדי!" "ומה את חושבת" – ענה לה בעל האטליז- "כי עשיתי מרמה?, הנה אראה לך בפנקסי כי בכל שבוע נתתי בשר לכמה משפחות עניות על חשבונכם. רבי ליישקע (כך כינו את רבי אליעזר דן), שולח אלי-פתק לתת בשר לשבת, זכי-לא-אתן?" מאז לא שאלה צביה שאלות, והורתה לרבי נתנאל להמשיך לתת בשר לכל מי שיגיש פתק, והיא המשיכה לשלם.

רבי אליעזר דן לא הפץ להתפרנס מתורתו, ועסק במסחר כדי להחיות נפש משפחתו, בעודו מקדיש את רוב זמנו ללמוד תורה לשמה ולהרבצת תורה ברבים. בד בבד היה מגיד שעורים בגפ"ת לפני אברכים מופלגים, בביהמ"ד שיסד חותנו, רבי יהוסף שווארץ, ברח' חברון שבעיר העתיקה. הצטיין בשיטת הסברה נפלאה ובבקיאות בש"ס ופוסקים. באופן מיוחד בלט בידיעה ובהבנה במדרש רבה, ושיעוריו במדרש היו אבן שואבת לרבים וטובים.

קטעים מתולדות חייו של אליעזר דון מתוך ספרה של מאירה אליעזר-מסע זרעים

1885

המחברת שנת ה'תרמ"ה עשרה -

249

חוספה להתבצלת גליון 43

אבל כבוד מ'א'ד

היום לבד וזה סגור מכלי אליעזר דן ס"ר
 מוסרם סגור תפוצת ישראל לבד לסדר האלון
 מספר ידועים מוכנים כיום כל מסע לב לקדם המסע
 סגור מדין סדר משה סגור מדין אלג'יק ולקדם המסע
 סגור וקדמו סגור סגור ס' יתקן סגור ס'ו
 וס' ודיים ברלין ס'ו.

כיום וזהו כשני שעות אחד הנודים מידי עמים
 מספר אל ביהובים היום קול מול מאר, ובראשם הרבנים
 והחולים ראשי עדה הספרדים והאשכנזים ודין, החדת
 קדוש שכנת בבית חם הנשוא ונתן נחת למארת החלק
 מ, ובחודת קדוש עלה הכספה והח' סגור אליעזר
 דן בתולדות חייו, ושא בילול קול ואמר:

אזרח כבודו ולקדם בשעה שאמר לי הקב"ה לשעה
 עלה אל חיי הקברים והא אבד משה עליית ש' וזה בעלייה
 שאמר לי הקב"ה עלה אלי תצדק כיון שאמר לי הקב"ה
 ואת ברך אשר אלה עלה שנת, אמר משה לשני הקב"ה
 וכי עלייה וזה ש' ידעה וזה ש'.

קטע מתוספת מיוחדת של ציתון החבצלת ובה נאום ההספד שנשא ר' אליעזר דון בעט רבני ירושלים על הר מה מונטיפיורי

(ג) חברי "המועצה הגדולה" משנת תרס"ו עד שנת תרכ"ו היו: הרבנים הגאונים והעסקנים ר' משה יהודה ליב הרב מקוטנא בעל "זית רענן", ר' ישעיה ברוקי, ר' יעקב ליב לעוין, ר' נחום בהיר אברהם, ר' שמואל סלנט, ר' יעקב ברלין, ר' אלי בעלה"ק ביר הלל, ר' מרדכי שניצר, ר' אריה גאמן, ר' משה נחמיה הרב מחסלבין, ר' יעקב מלוזין, ר' נטע נאסקין, ר' אליעזר דן ברלב"ג, ר' שלמה זלמן בהרי"ל לעוין, ר' זאב ב"ר אברהם דין, ר' הלל שרלין, ר' זעליב הויזנדרף, ר' גמלי צבי פרוש, ר' משה חעשין, ר' יהודה ליב גולדשטיין, ר' אלי יהושע בהר"מ מגיד, ר' יהודא ברצמן, ר' צבי ברמ"י מאנטומאלי, ר' יואל זאב בר"י סגל, ר' יעקב בר"ח שוב, ר' אלי זלמן באמן, ר' אשר בר"ח לוריא, ר' יעקב סופר, ר' יצחק ליטשיץ, ר' נתן גרינגרט, ר' חיים הלוי מקוזנא, ר' אברהם יצחק סרכטנברג, ר' משה זקס, ר' רפאל ב"ר דוב מביאליסטוק, ר' ברוך בר"מ שור, ר' יוחנן צבי שלנק ר' יוסף ויאל ריבלין סופר ומנהל כולל הפרושים הכללי, ומשנת תר"ך נוסף אליהם הגר"מ אויערבאך.

(ד) חברי "המועצה הגדולה" בשנת תרכ"ו עם ארגון הועד הכללי מחדש היו הרבנים הגאונים והעסקנים הידועים דלהלן: ר' מאיר אויערבאך, ר' שמואל סלנט, ר' יעקב ליב לעוין, ר' יעקב ברלין, ר' משה נחמיה כהנוב מחסלבין (ראש ישיבת "עץ חיים"), ר' אליעזר דן רלב"ג (בברלוביץ), ר' אריה גאמן, ר' מאיר מאניקשט, ר' אשר לוריא, ר' אליעזר זאלקינד, ר' אברהם אייזנשטיין, ר' זאב חלפינזון (מכונה ר' זאב באביס), ר' אברהם קורט, ר' נתן גרינגרט מברסק, ר' זעליב הויזנדרף, ר' יודא ליב גולדשמיד, ר' משה זקס, ר' ליב לומזער (הורביץ), ר' זלמן חיים ריבלין, ר' הירץ הוסטנר, ר' אלימלך מסינסק, ר' מרדכי יפה

אזכור שמו של אליעזר דון כאחד מראשי העסקנים לצידו של זאב וולפינזון מתוך הספר "מוסד היסוד"

צמוד הערך של אחד מספריו של אליעזר דן רלב"ג שיצא לאחורונה על ידי נינו

ובאשר עלה ארצה בן דודו המהר"ל דיסקין הפכו השנים לידידים עד כדי כך שהמהר"ל ביקש להיקבר בצמוד לבן דודו וידידו הטוב.

בחייהם ובמותם לא נפרדו

נטמנו במרומי הר הזיתים מול מקום המקדש

קבר הגאון רבי אליעזר דן רלב"ג זצ"ל
נפטר כ"ז אב תרנ"ה

קבר רבינו המהרי"ל דיסקין זצ"ל
נפטר כ"ט טבת תרנ"ח

קבר יהוסף בן משה אליעזר דן רלב"ג

בסח המצבה החרוט על קברו של רבי משה אליעזר דן רלב"ג זצ"ל חובר ע"י המהרי"ל בעצמו.

המהרי"ל ביקש להקבר על יד בן דודו, משה אליעזר דן זצ"ל, ונטמן בחלקה שיועדה למרדכי-בנימין בן משה אליעזר דן.

את נוסח המצבה שלו חיבר בן דודו, המהרי"ל דיסקין, וכך כתב:

"פה נגז ארון הקדש,

נולד בקדש ונאסף בקדש הרה"ג חריף ובקיא, אשר מילדותו עד יום פקודתו הרביץ תורה ברבים, והעמיד תלמידים הרבה, ורבים השיב מעון.

משה אליעזר דן בהרב רבי אריה לייב זצ"ל, עלתה נשמתו להתלוק בצל שדי.

כ"ז מ"ג אב, התרנ"ה

תנצבה"

קבריהם של המהרי"ל דיסקין ושל אליעזר דן רלב"ג בארומי הר הזיתים

איננו יודעים אם גבריאֵל הגיע ארצה על מנת לבקר את בני משפחתו, כל שאנו יודעים בוודאות – כי חזר ארצה לצמיתות בשנת 1852. הוא התיישב בירושלים, עסק בלימוד תורה, ונפטר בשנת 1857 תוך כדי לימוד בבית המדרש הישן שליד חורבת ר' יהודה החסיד. הוא נקבר, כאמור למעלה, בהר הזיתים.

מחויֵן לאליעזר דון רלב"ג נולדו לאריה לייב בנו של גבריאֵל עוד בנים.

אחד מהם – אברהם בנימין נשא לאישה את בתיה בריינה בתו של זאב וולפינזון ונולדה להם בת בשם רחל.

משפחת וולפינזון ומשפחת רלב"ג השתייכו לאותה חבורה. זאב וולפינזון, אליעזר דון ואריה לייב רשומים זה לצד זה ברשימות העסקנים בירושלים באותה התקופה (ראה הרשימות מן הספר "מוסד היסוד" המופיעות למעלה). נשואים אילו של בנו של איש הציבור אריה – לייב לבתו של העסקן זאב וולפינזון, אשר הוריהם הכירו איש את רעהו ככל הנראה, עוד מחו"ל ועלו יחדיו ארצה, היו אך טבעיים.

אלא שהגורל לא אפשר לבני הזוג הצעירים לבנות את משפחתם ולהתבגר זה לצד זו.

זמן לא רב לאחר לידת רחל, נסע אברהם בנימין ללומז'ה, למשפחת דודתו, שרה, אשר בעלה בנימין ובנו – משה יהושע, שהיה בן דודו, ואשר עלה לאחר מכן לארץ – שימשו שם ברבנות.

בהיותו בחו"ל הוא חלה ונפטר ושם גם נקבר.

רחל הייתה בת חמש כאשר נפטר אביה. דודה אליעזר דון רלב"ג מונה כאפוטרופסה וסייע בגידולה לצד משפחת אימה – משפחת וולפינזון.

על פי ספרה של מאירה אליעזר היה זה דווקא הדוד יעקב שרהזון – בעלה של שרה – אחותו של אברהם בנימין – שאסף את הילדה אל ביתו.

ככל הנראה הייתה התגייסות של בני המשפחה המורחבת לסייע לאלמנה ולבתה.

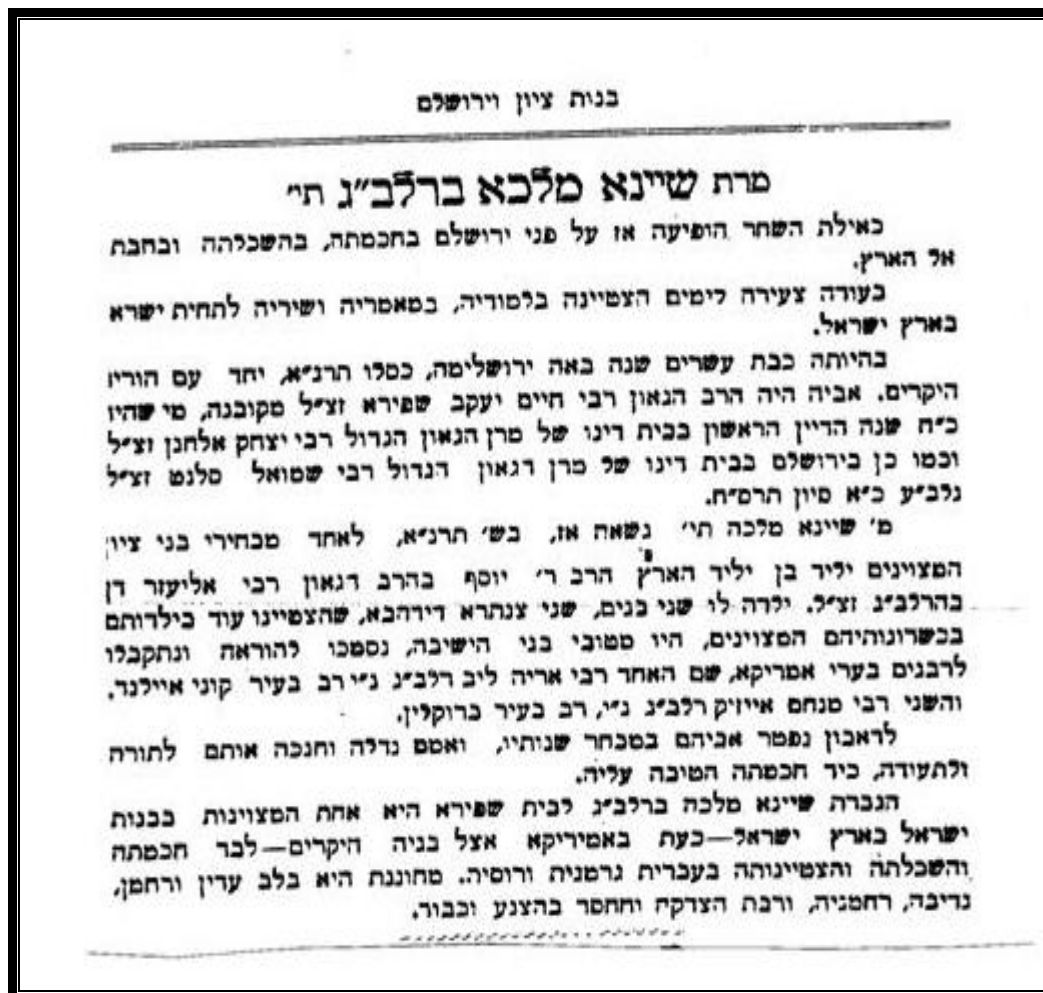
סיפור נישואיה השניים של בתיה בריינה לאלעזר נכד הגר"א פורט באתר זה בהרחבה וכן פורט סיפור לידתו של אליהו ומסעות החיפושים של השניים אחרי כתבי הגר"א.

אנו נתרכז כאן ברחל ובמשפחתה לא לפני שנוסיף שבני משפחתו של הבעל הראשון אברהם בנימין רלב"ג המשיכו לתמוך ולסייע לבתיה בריינה גם במסעות החיפושים שלה.

כך מסר בידיה הרב דיסקין מכתבי המלצה לאחיו הרבנים בחוץ לארץ כאשר הוא מדגיש כי מדובר באלמנתו של בן דודם (ש"ב – שאר בשר).

כך ממליץ עליה הרב יעקב שפירא אשר בתו שיינה – מלכה היתה נשואה לבנו של אליעזר דון – יהוסף.

זהו אותו המכתב שהוצע למכירה במכירה הפומבית.

שיינה – מלכה רלביג מתוק בנות ציון וירושלים de ארייסקי

יהוסף – בעלה של שיינה מלכה – ניקרא על שם סבו, הגיאוגרף הידוע, הרב יהוסף שוורץ.

יהוסף שוורץ

הרב יהוסף שוורץ; (1865–1804) שד"ר, מראשוני חוקרי ארץ ישראל בעת החדשה.

שוורץ נולד בעיירה פלוס בין בוהמיה לבאווריה למשפחה בת 12 ילדים. בהיותו כבן 17 עבר ללמוד בבית המדרש הגבוה בווייצבורג ובו זמנית למד באוניברסיטה בעיר, ורכש השכלה בגיאוגרפיה, אסטרונומיה, ושפות. בשנת 1829 שירת את מפת ארץ ישראל בעברית וגרמנית. במפה זו השתמשו ההיסטוריונים והגיאוגרפים של תקופתו. במפה זו ציין גם את גבולותיה ההלכתיים לנושאים כמו מצוות התלויות בארץ. גבולות המקובלים ברובם גם כיום מבחינה הלכתית.

במשפחת שוורץ היו מסורות כי הם משבט יוסף, וכי השם שוורץ (בגרמנית שחור) קשור לצבע אבן השוהם של שבט יוסף בחושן של הכהן הגדול שצבעה היה שחור. מסורות אלו היוו את הדחף של ר' יהוסף לעלות לארץ על אף הסכנות הגדולות שבדרך.

בגיל 26 החל במסע קשה ומסוכן בן שנתיים לעליה לארץ ישראל דרך הונגריה ואיטליה. בשנת 1833 הגיע לנמל יפו והתיישב בירושלים, ברובע המוסלמי באזור רחוב הגיא, סמוך מאוד להר הבית, כאשר הוא נטמע בסביבה ומשנה את לבושו כמנהג ספרדי ירושלים. נישא לחיה רבקה לבית לוריא מכולל הפרושים (קרובתו של ר' שמריהו לוריא ממוהילב, חותנו של ר' יחיאל מיכל פינס). נולדו לו ארבעה בנים ושתי בנות שנפטרו בגיל צעיר. עסק בלימוד תורה ובמחקרי ארץ ישראל במיוחד באזור ירושלים. נמנה עם מייסדי בית כנסת "מנחם ציון" בחצר החורבה ברובע היהודי. בשנת ה'תר"ט, 1849 יצא לשליחות אל יהודי אמריקה. בשנת 1856 תמך בייסוד בית הספר למל בירושלים, שבו לימדו בגרמנית לימודים כלליים, ואף לימד בבית הספר, אך אולץ להתפטר עקב התנגדות מרבית הרבנים האשכנזים. שוורץ גם היה דובר של הקהילה היהודית בירושלים אצל השלטון הטורקי. כמו כן תמך בהקמת בית הספר דורש ציון על ידי יוסף בלומנטל בשנת 1866.

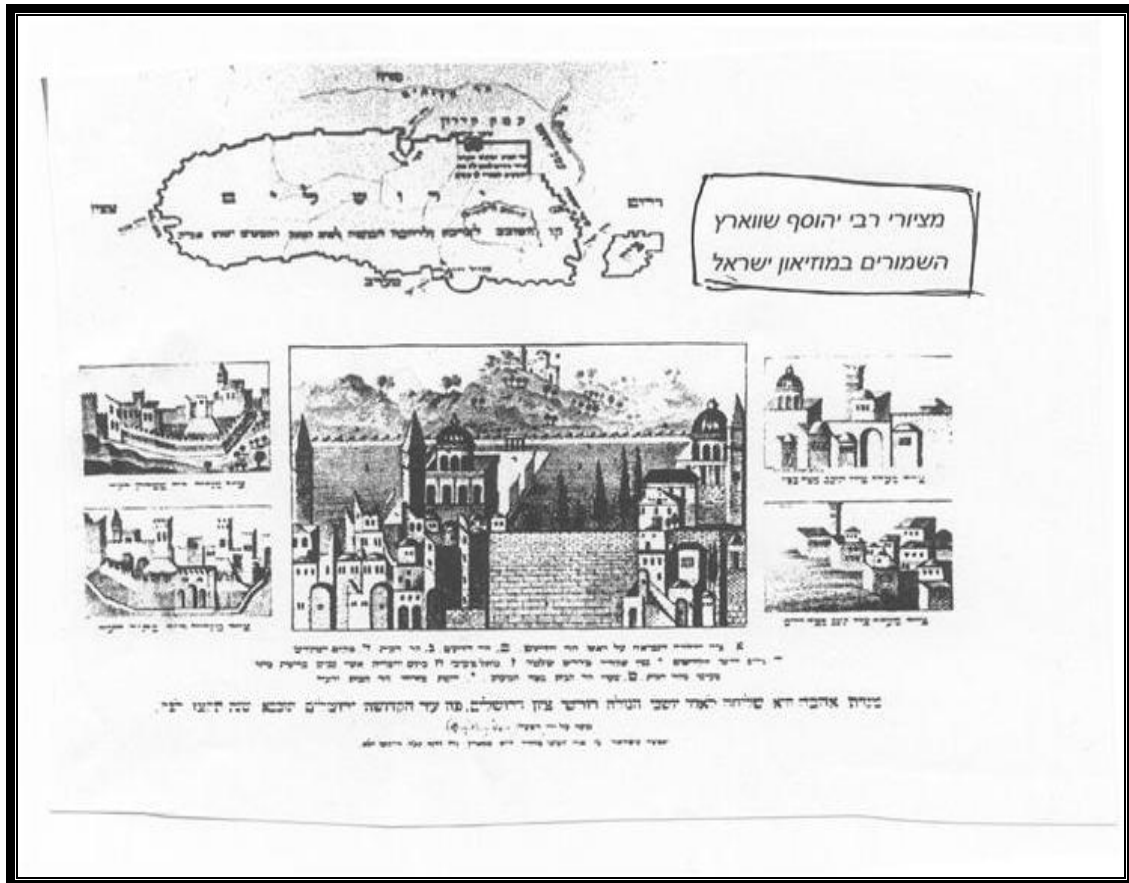
חיבר שמונה ספרים. החשוב שביניהם "תבואות הארץ" מתאר את הגיאוגרפיה של ארץ ישראל, יישוביה, הצומח, החי ותושביה. הספר תורגם לאנגלית וגרמנית, וחלקים ממנו שימשו כחומר לימוד בבתי ספר יהודיים בגרמניה. הספר זכה לעיטור כבוד של קיסר אוסטריה.

בספריו יש תיעוד רב של ההווי באותה תקופה בירושלים, ויש בהם לשפוך אור על היחסים בין היהודים לבין המוסלמים ועל מצבם של יהודי ירושלים תחת השלטון הטורקי. כך למשל הוא מציין כי המוסלמים מקפידים לאכול בשר משחיטה של שוחט ספרדי ולא אשכנזי, מכיוון שהם סוברים שהאשכנזי, איננו מצאצאיו של אברהם אבינו. עוד הוא מציין כי מצבם של יהודי הארץ בעלי אזרחות אירופית, שכוננו בארץ "פרנקו", הוטב מאוד לאחר כיבוש ארץ ישראל על ידי איברהים פאשה המצרי, מכיוון שהשלטונות התייחסו אליהם בכבוד גדול.

נפטר בט בשבט תרכ"ה בגיל 61 משושנת יריחו שהפילה חללים רבים בירושלים, ונקבר בבית הקברות בהר הזיתים. על מצבתו נכתב בין היתר "יוסף איננו כי לקח אותו אלוקים / מעשיו הבריקו כשוהם / וצבע מפה שלו שחור".

מספריו

- תבואות הארץ - גיאוגרפיה של ארץ ישראל,
- תבואות שמש - חישובי שקיעה וזריחה, 1841
- לוח לשנת תר"ג - קביעת הזמנים בארץ ישראל, 1843
- שושנת העמק - ענייני חכמה השווים לכל נפש, 1862
- ליקוטי הפרדס - חידושי תורה בתורה שבכתב ובעל פה
- תשובות מירושלים - שו"ת הלכתי

מספר ציורים של יהוסף שווארץ הנחמדים במחיאון - ישראל

בתו של יהוסף שווארץ-צביה-נישאה לאליעזר דון רלב"ג לאחר מות אשתו הראשונה אשר ילדה לו בן יחיד-אריה-לייב.

מזלה של רחל, בתה של בתיה בריינה ושל אברהם בנימין רלב"ג- לא שפר עליה, בהספד שכתב עליה אחיה מצד אימה-אליהו לנדא, מתוארת ילדה יפה וטובת לב שהייתה אהובה מאד על אביה החורג- אלעזר- בעלה השני של אמה בתיה בריינה.

מצבת קבורת רחל
 עַד הַיּוֹם הַזֶּה
 יוֹם בֵּי טוֹרֵב, מִרַחֲשׁוֹן תַּרְצִיד.

מִנַּחַם הַחֹדֶשׁ רַלְבֵּן ז"ל

ה'ר"ץ—ת'רצ"ד

בת יחידה לאכיה (1) ה'ר אברהם בנימין (2) ב'ר ארי' לייב רלביג
 (בן רבי נכריאל) אחיו של ר' משה אליעזר דן (8) ברלביג, בני אחות הנאון
 רבי בנימין ז"ל ראביד דהורדנא, אבי הנאון מוהרי"ל דיסקין ז"ל מבדיסק,
 בעלה הראשון של האשה הגדולה וההשוכה מבנות ציון, (4) אמי מורתי ברוי
 בריינא [מאסקע], (6) בת רבי זאב וואלף, (6) באכעס, (7) בן ה'ר אברהם (8)
 והנזק רחל מנהגה היה מימי קטנותה ללכת בכל יום ו' עש"ק ל'אסוף
 תליות ושמן, ביצים וסוכר כו' בעד הברורו רומחוי ולחם אביונים, מאגודת
 נשים שאננות סבראסדו עמדה אז רבקה באכע להלק לעניים בדרך כבוד
 וכן עשתה גם בימי נעוריה, בחשק ובשמחה.

בימי בתולותיה נתחנכה על ברכי אב חורגה, הוא אבי מורי עסיר ה'ר
 אלקזר לאנדא נכד הנרי"א ז"ל בעל השני לאמי מורתי בתי בריינא דהני"ל
 הנשואה לו בשנת תרל"ג, אחרי שיסבה אלסנה על כבוד בעלה הראשון,
 גירא רחל אותו לאב, והוא נחשבת לו כב'ר, (17)

ורחל היתה ומה תואר, בת שבע עשרה שנה, השיאה אביה ואפוטרופסה
 הרא"ד רלביג ל'אנרד ת"ה ר' שלמה הכהן מפרעסברויג, וילדה לו שתי בנות
 וסתר בקטנותן, רחל סבכה על בנותיה ועל גודל שברה, אבירת בעלה רבי
 שלמה הכהן ז"ל, מאנה להנחם, וישיבה אלסנה במבחר שנותיה, ומאז עכרו כל
 ימי חייה בשלשלת ארוכה של צרות ותלאות שונות, סבלה יסורי ארי' יסורי
 הגוף והנפש במדה מרובה עוני ומחסור, רעב וכפן, רוב שנותיה בנהי בכי
 המרורים, עד ימי זקנותה שמצאה מנוחה ושלום במסוב זקנים וזקנות הכללי
 שנרגו עמה בטוב עין וברחמים עד זבולא בתרייתא—שהלכה למנוחה עולמיים
 ותסת רחל והקבר על הר הזיתים (18) באהל רחל, גלמודה ושכולה.

כדאית את אחותי רחל'ה עניה לבכורת עליך ועל מולך המר בחיים,
 ומהיום ימתקו לך רגבי עפרך, ותחי נפשך צרורה בצרור החיים, את נשמת
 הורינו הצדיקים והצדקניות שהם לנצח חיים.
 אחיך המתאבל עליך בדמע וכאב לב
 אליהו בהרי"א לאנדא נכד הנרי"א ז"ל

**קטעים מן ההספד שכתה אליהו לנדא על אחותו רחל (אני ירושלים
 לרייסקי ק"ח-ק"ט)**

ניתן אולי לשער שהבת הוזנחה מעט עקב העסקנות של האם.
 או אולי חשה הבת היתומה כי אחיה שהיה נינו של הגאון תופס את מקומה בליבה של האם
 ובני המשפחה?

סבה, זאב וולפינוזן, רכש חלקה בבית הקברות בהר הזיתים וכאשר לא הצליח לשלם דאג
 אליעזר דון— אפוטרופסה לפירעון החוב תוך שהוא משתמש בכספי הנדוניה של רחל
 שהועברו על שמה מירושת אביה.

האם גם עובדה זו פגעה בה ואולי מנעה ממנה שידוך הולם?

רחל נישאה לאברך ר' שלמה הכהן מפרסבורג-וילדה שתי בנות שנפטרו בגיל צעיר, כך גם בעלה.

היא מיאנה להינחם וכמו רחל המקראית נשאה את השכול והכאב עימה עד ליום מותה בשנת 1933 בבית- הזקנים שבכניסה לירושלים.

האם חש אחיה אליהו אשמה על שתפס את מקומה בלב אימו?
האם הבין את כאבה של ילדה יפה ועדינה אשר אבדה את כל היקרים לה ואשר כמהה לאהבה וזו נגזלה ממנה פעם אחר פעם?
ילדה שכל כך השתדלה ורצתה להיות נאהבת והנה בני משפחתה מכל צדדיה זוכים לחיבה והערצה ורק היא נותרת עם כאבה?

ייתכן שזו הסיבה שדחפה את האח אליהו לכתובת ההספד הנוגע ללב.

ואולי היה זה הספד של אח קטן שגדל בזרועות האחות הגדולה וחש אליה רגש חם כשם שחשים אחים קטנים לאחיותיהם הבוגרות?

זהו סיפורה של רחל רלב"ג צאצאית לשתי משפחות של מייסדים, משפחות רלב"ג וולפינזון, משפחות מפורסמות בתורה ובעבודה שנפטרה אומללה ובודדה, חולה ומרת-נפש בירושלים.

לא נסיים את סיפורנו לפני שנספר על אחת מתוצאות הקשר המשפחתי שהיה בין משפחות וולפינזון ורלב"ג.

כידוע- מימן זאב וולפינזון פתיחת בית- מרקחת עבור אחיו הצעיר יהושע.

לרב אליעזר דון רלב"ג שהיה גיסה של בתיה בריינה ודודה-אפוטרופסה של רחל היה בן בגילו של יהושע וולפינזון שנקרא על שם סבו-אריה לייב.
הילד היה בנה של חיינה, אשתו הראשונה של אליעזר-דון.
אימו של הילד נפטרה בגיל צעיר והילד היתום שהה ככל הנראה גם בביתם של קרובי המשפחה- בני משפחת וולפינזון-ופיתח יחד עם יהושע, חברו, שהיה אף הוא יתום-את השאיפה לרכוש את מקצוע הרוקחות.

אך בעוד יהושע וולפינזון מאס בעבודת הרוקחות ועבר לעסוק בתחומים אחרים- צלל אריה לייב לתחום זה, הפך להיות רוקח ידוע בירושלים והנחיל מקצוע זה לרבים מבני המשפחה.

מירשם מכית החולים לילדים של ד"ר מקס סנדרצקי

אריה לייב גבריאלוביץ (1852-1915) – למד רוקחות כשוליה בבית מרקחת ורכש ידיעות ברפואה מתוך לימוד עצמי. בריכזמן לימד בבית המדרש "מנחם ציון" ונודע בשמותיו "ר' לייבל אפטייקר" או "לייב ר' ליישקעס" על שם אביו.

בשנת 1899 נסעו שישה ידענים לטורקיה כדי לזכות ברשיון עבודה עות'מאני, אולם ר' לייב נסע לשם באיחור. במצוות המושל ראוף פחה נשאר בירושלים "לכל תישאר העיר ללא רוקח". כאשר הגיע לטורקיה סידרו לבחננו ונתרצו רק כאשר הגיעו המלצותיו של יוסף ביי נבון ושל ראש השייחים במסגד עומר.

בעל ביטחון רב היה ר' אריה לייב, וכאשר קיבל מירשם להכנה מידי ד"ר א' אבושריד סירב להכינו אלא אם כן יראה בעצמו את החולה. התברר כי החולה סבל גם מדלקת ריאות, שאותה איבחן הרוקח. לפי א"ב ריבלין שירת אריה לייב גבריאלוביץ כרוקח ב"ביקור חולים".¹²

אריה לייב היה מחותנו של יהושע וולפינוזון, שנחשב כזמנו כרוקח היהודי המוסמך הראשון בארץ ישראל.¹³ קשה לקבוע מי באמת היה

בעליו של בית המרקחת הראשון בעיר העתיקה – יהושע וולפינוזון הנזכר או שמא היה זה י' מנדלמן – שניהם ילידי אותה השנה. א"ל גבריאלוביץ נהג "להסמך" ורקחים: לאחר שעברו מבחן נתן בידם תעודה. בין מוסמכיו היו בניו גבריאל וכנימין, יוסף גולדברג ואברהם רוקח – כולם ידענים ידועים.¹⁴

ברחוב היהודים, בבית המרקחת של ר' אריה לייב, ישב ד"ר מקס סנדרצקי – רופא מפורסם בעל מזג טוב, בעל משפחה גדולה. שם קיבל הרופא את חוליו טרם שיסד את בית החולים לילדים.¹⁵

חתנו של אריה לייב גבריאלוביץ, אהרון אברהם ספקטור, למד רוקחות ב"בית החולים של הברון כפריס", ובשנת 1907 רכש יחד עם גיסו גבריאל את בית המרקחת "ירושלים" בהיפה.¹⁶

על אריה לייב גבריאלוביץ בנו של אליעזר דון מתוך ספרו של אהרון מיכלין "מצעי רוקחים"

ירושלם.

אחינו יליד חושב עירנו האברך הנכבד הרי"ד ארי' ליב בורב הגדול מהרי"ד אליעזר דן הרי"ד, הסגל בית מרקת סבי הרפואה בעירנו זה שנים רבות, ואשר נאלץ ספני החזק והדוש השירד קתה בארצנו ללכת לעיר הבירה לעמד על המכתן לפני ועד חכמי הרפואה אם מכשר הוא למלאכתו, שב בימים האלה מקאנטאנטינאפיל ירושלימה ותעודת ראש העיר דנו בידו, כי ראוי הוא להמשרה אשר עליו, ויוכל לעשות האלה את מלאכתו בלי כל ספריע. יבדך ה' באר ויצליח כל מעבדיו. נשם רב ירד לו גם בשבוע הזה, והקד הולך הולך תבנה.

תורה גלית.

ירושלם פי שבט. — בשבועי בימים האלה מקאנטאנטינאפיל העיר בירת מסלתינו, מקום עמדתנו בה על המכתן לפני ועד חכמי הרפואה ותעודתם ניתנה לי כי מכשר אני למלאכתו סלאכת רוקח סבי רפואה (אמאמאקעקע) ובקי בכל פרמיה, זאת חובתי ואעשנה להגיש תודה וברכה לכל אלה אשר עזרוני בדבר הזה ויסליצו טוב בעירי להשיג רשיום מרום להעיר כי יבטוני, אם כי לפי החזק כבר עבר סיעד הבדנת אסור תודה העני לכבוד פחת עירנו השר הגדול הישר באדם ראאוף פאטא יר"ה, אשר המליץ טוב בעירי ויכתוב עלי מיכות למקום גבה. זרה לו ה' לשוכת, וירם קרני מעלה סגלת, כן לכבוד ראש בית מעצות האוהדים בעיר קרשינו' השר המרום סאלים איפענדי דרו איל חסעני, האלף העלה והנבבר עלי איפענדי איל כותב הרי"ד אשר נתנו על ידי סכתבי צותא לנחלי מסלתינו בעיר הבירה. לבי ירוש תודה וברכה מרובה לשירי מסלתינו שאת, וכיחד לכבוד אחינו הישר הנכבד והגדל מרכבות אחינו הגביר המרום סי' יוסף איפענדי נבון הי"ו אשר פרה ויגע רבות בעירי, ובכל מדרתו בעסקיו הרבים לא שבת במשכו מהעלות זכרתי על לוח לבו בכל מקום אשר התהלך ויכל לדבר מכות עלי, ועל ידו שלח ה' עזרתו והשגתי הרשיום המרום. ישלם ה' פעלו וימיב לכל המוכים והישרים בלכותם.

ארי' ליב בורב הג' מהרי"ד אליעזר דן נ"י

אריה לייב מפרסט קציתון "החפצות" השנת 1889 תודה לכל אילו
סטייצו קיזו לצבור את החינות ההסמכה בקרקחות.

את המקצוע הנחיל בראש ובראשונה לבניו וכן לבן משפחתו וולוול ירושלמי(בנה של בת דודתו של אביו באשה ירושלמי) אשר נתייתם מאביו וגדל בבית אביו של אריה-לייב ובבית דודתו, שרה שרהזון.

והיושר, בעל סודות נעלות כראוי לאיש יהודי נאמן משרירי תרד
הישן.
ובדואתי אחר סתלסדיו הנני נעצב עלי, כי אף שא זכיתי
לחסנות בין אותם סתלסדיו אשר נשארו יושבים על התורה ועל
העבודה להיות תורחם אומנם, ככ"ו שד החלכותיו הסבוכה אשר
היה מנהל בהם את יוצקי סיס על ידיו עורם נצבים כמו הילנגד
קיני, ודבריו הנעשים ישרם ורזותם על לוח לבני, והנני חושב
בצדק כי תלסדיו הרבים יהיו נוחים חסיד אחריו, כי כפת סלסרים
להעיל אומנים בסלאכתם סלאכת שמים זאת, כר' יעקב שרהאח
ול איכא בשוקא?
ובחוד בני שפחתו וקרוביו הנני גם אני סתאבל על תרד
יעקב שרהאחן וילת, כי לבר אשר היה לי סתנך רוחני בלסדיו
אצלו, היה לי גם סנדל נשמי בסות עלי אבי ויל ואשאר ילד קסן,
נדלתי בבית ניט הנאן תרד אליעד דן וצל, כי קרוב שפחתה
היה אלינו, היה גם תרד יעקב שרהאחן ויל שם עינו ולכו עלי
חסיד, לגרלני ולהיות לאיש בין אנשים אשר יוכל להביא הועלת
בחו. האדם והחכמה, חכר סנדלי, משיבי ואיש חסדו זה לא ימש
סרם לבי לעולם.
המנהג ציון ינחם את כל כסדיו הנאנחים עלי, ואת תלסדיו
היגים הנעצבים על סות, ואז בני והתנו ובני שפחתו הנכבדים
המאכלים עיין, ובירושלים נוחמו.
ובתוכם גם אני

זאב והאלף יערחאלימסקי

אנחה! ההגה צלח 1908

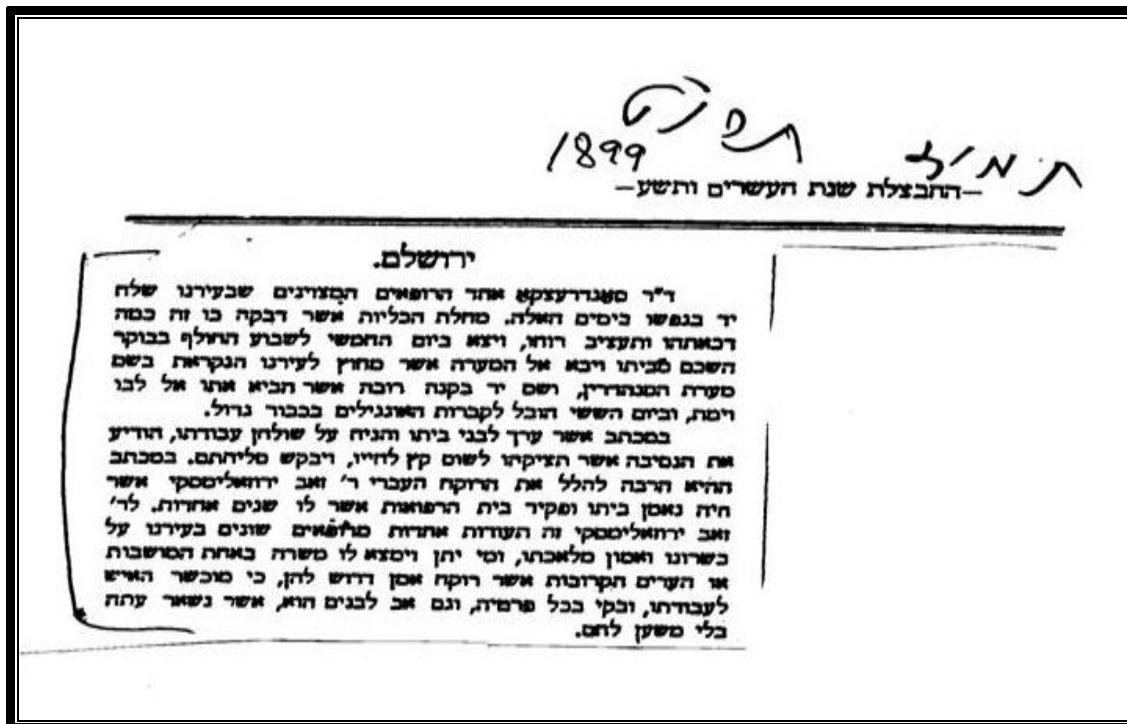
דאנה בלב איש ישחנה, שיחנה לאוהבים.
בלב נעם פנשתי בקראי בהחבצלת את היריעה המעציבה
כי שלל חסות סאחנו את האדם ויקר היה הרחיג וכי ס"ח יעקב
שרהאחן ויל.
הנה ככל חסון בית ישראל יושב ירושלים הנני גם אני נאנה
על העקר סאחנו איש חסרות זה אשר סמש קשה למצא כסותו
בדורט זה, כי היה היה הסטח ויל סמל דמות התם הצדק

וולוף מספיד את יעקב שרהאחן אצל דפי ציתון "החבצלת" ומציון
את קרובו, אליצור - דון, אשר אט בכותו אצל.

זאב והאלף ירושלימסקי - נולד בירושלים, נצר לצאצאי הגאון סווילנא. משערים כי גם אמו
נולדה בירושלים. כפי שמוסרת חנה אברהמי מירושלים, נכדתו של ר' זאב, הנער זאב גדל
בביתו של הרב יעקב שרהאחן ונמנה עם תלמידיו. את ניסיונו הראשון ברוקחות רכש באשר
התלוות, כידענים רבים אחרים, אל ד"ר קאראלאמו מאזראקי (אחיו של ד"ר ני מאזראקי),
ויחד עמו עסק בחבישה ובניתוחים קלים. לאחר שנודע כמצטיין במקצועו שימש ברוקחיו של
ד"ר מקס סנדרצקי, שייסד בשנת 1872 בירושלים את בית החולים לילדים, הראשון מסוגו
בעולם. הרופא, גרמני-נוצרי אוהב יהודים, טיפה את הרוקח הצעיר שהיה לירידו ולאיש אמונו.
ד"ר סנדרצקי דאג לכל מחסורו של ד"ר ירושלימסקי וזכר לזכותו בקיצבה לכל ימיו בתוקף
צוואה שהשאיר אחריו.¹¹

העיתון דיווח על התאבדותו של ד"ר סנדרצקי במערת הסנהדרין - "שם יד בקנה רובהו
אשר הביא איתו אל לבו וימת". במכתב שהשאיר אחריו הילל הרופא את הרוקח, "נאמן ביתו
וספיד בית הרפואות". הרב שמואל סלאנט פנה אל חולים שהחזיקו במירשמים (רצעסטיין)
התומים כירי גבאי הכוללים ודרש לשלם את תמורתם בתוך 14 ימים. בצוואה שכתב "ד"ר
סאנדרצקא" נאמר כי לר' זאב תעודות מן הרופאים "ומי יתן וימצא לו משרה כאחת המושבות".
ואמנם, בשנת 1908 דווח ב"השקפה" כי ד' ירושלימסקי נאלץ לעזוב את עקרו לאחר שמונה
שנות שירותו המבורכות.¹² במרוצת הזמן דיווחה העיתונות על הצלחותיו בריפוי מחלות עיניים,¹³ וכן על תקופת
עבודתו כרחובות.¹⁴ ממוזיאון הראשונים בגדרה נמסר, כי גם שם עבד זמן-מה טרם שחזר לירושלים לשמש
ברוקח בבית החולים "ביקור חולים", והתגורר בשכונת "משכנות שאננים" ומאז נודע שמו
המקוצר "ירושלמי". נכדתו לאה סלדמן מרחובות סיפרה כי ד"ר סיכו התרשם מצורת הריפוי
שנקט בה. בתר הבכירה של ר' זאב נישאה לסיינזילבר, ואמנם מצאנו כי גם משה סיינזילבר
עבד ברוקח ועד המושבה רחובות.¹⁵ כבית חולים "שער ציון" ביפו עבד חתנו של ד' ירושלמי, "איש הסמים" יצחק סיינזילבער,
בשנת 1914.¹⁶

על וולוף ירוזלסקי מתוך ספרו של אהרון מיכאלי.

ספר התאבדותו של הרופא ד"ר סגנדרק' והצוואה שהאיר לפני
זאב וולוף ירוזלסקי-ירושלמי מתוך ציתון "החבצלת".

וולוף העביר המקצוע לבני אחותו, מריל לוי (פישל ומרדכי-מוטקה), שהפכו לרוקחים
ידועים בירושלים והם העבירו מקצוע הרוקחות לאחרים מבני המשפחה.

אריזא און- אחרון שז וולדו ירושלאי ואימט שז הרוקחיס כישל ומוטל און.

ר' פישל לוי (1880-1932) – יליד העיר העתיקה בירושלים, תלמידו המעולה של הרב חיים יוסף זוננפלד, אשר הסמיכו לרבנות וראה בו את ממשיך דרכו. אולם ר' פישל העדיף את הרוקחות על פני הרבנות. בשנת 1902 מכר את השטריימל שלו ורשם את ההכנסה בפנקס "הוצאות והכנסות" מן השנים תרס"א-תרס"ב השמור בידי נכדתו שלומית. בשנת 1896 נטש ר' פישל את העיר העתיקה ונשא לאישה את מרים בת הרב משה יצחק זיו, אחותו של הרב יוסף זיו מראשי היישוב הישן ומבכירי פעיליו. את תורת הרוקחות למד אצל זאב וולף ירושלימסקי, שהיה בעת ובעונה אחת דודו אחי-אמו וגם גיסו: חנה, אחותה הבכירה של מרים זיו, נישאה לר' זאב. לעדות בנו שמריהו היה ר' פישל בעל בית המרקחת העברי הראשון מתוך לחומות ירושלים. את עסקו מיקם בשכונת זכרון משה, שם גרה גם משפחת זיו.⁵⁵

גם ר' פישל נתלווה אל רופאים בביקוריהם אצל חולים, ורכש ידע וגיסיין. רובם פנו תחילה אליו, ואם היה הטיפול למעלה מיכולתו – הופנה החולה אל רופא על-פי המלצתו. עדות לכך נמצאת בספר הזיכרונות של א"ז כהן: בעת שמהלת ה"שכתא" (דלקת קרום המוח) התפשטה בירושלים, נקרא "פישקה אפטיקר" אל מיטת החולה, גילגל לו תרופה וביקש להזעיקו שנית אם יודע מצבו של החולה. המשפחה הזעיקה את "מוטקה אפטיקר", אחיו של פישל, שפסק כי המחלה אינה ידועה לו והורה להעבירו לבית חולים.⁵⁶

בשנת 1905 נפטרה אישתו של פישל לוי, מרים, בעקבות לידה, ובעבור חמש שנים נשא פישל לוי לאישה את אסתר בת הרב יצחק גולדברג ממינסק. הוא עקר לשכונת בית ישראל, אם כי עסקו מוקם בשכונת הבוכרים. מכיוון שלא היתה בידו הסמכה לרוקחות, נהג – לפי עדותה של גאלה ריבלין – להתזקק את תרופותיו בארון מיוחד בבית גיסו איטה רמבך, שם התגורר עם אחדים מילדיו עד לגישואו בשנת 20. נכנסו לתוקפם חוקי הרוקחות משנים ממשלת בריטניה, שהייבו לנהל בתי מרקחת בנוכחות רוקח מוסמך. תחילה העסיק פישל לוי רוקח ערבי משכם, ולימים לקח לו כשותף את הרוקח עקיבא צבי קוזווינר, יליד ראש פינה. בשנת 1921 התאחדו בית המרקחת "התחיה" מזכרון משה, של ע"צ קוזווינר, עם "רחובות", עסקו של פישל לוי בשכונת הבוכרים – בבתי הורגשטיין, תחת השם "התחיה".⁵⁷

בשנת 1923 הודיע פישל לוי: "נפרדתי משותפי בבית מרקחת 'התחיה' ופתחתי שוב בית מרקחת ברחובות בבית המנוח זבולון ביגל תחת המרפדה".⁵⁸

הרוקח ע"צ קוזווינר התאכזב מעבודתו כרוקח פרטי, כפי שביטא זאת בספרו "דור הולך". עסקו, שמקם בפנינת רחוב גאלה בכיכר השבת, נמכר לעוזר-הרוקח מורדכוניץ, שהפעילו עד שנות ה-70. (ביום נמצא במקום סניף של בנק הפועלים.)

בשנת 1925 העביר פישל לוי את בית המרקחת אל בית מקסימום – ברחוב יואל 13 – והעסיק רוקחים אחראיים מוסמכים. פרידה פבריץ-שחור שימשה כרוקחת אחראית, ואותה החליפה הרוקחת פנינה לרנר-שוכמן בשנים 1925-1927. לאחר פרישתה של זו שימשה כאחראית רוריה גרינברג (גיסתו של מ' גרינברג מבית המרקחת ורחמה ברחוב רוד ילין). בשנת 1927 פעל בבית המרקחת עוזר-הרוקח חיים שניצור. הנה כי כן, רבים מרוקחי ירושלים החלו את פעילותם המקצועית אצל פישל לוי.

ר' פישל לוי לא משך ידו מפעילות ציבורית והיה חבר הוועד של "הדר התורה תחכמוני" בירושלים. לצדו, כחבר-ועד, פעל יהושע סלומון, גם הוא ידען ירושלמי ידוע.⁵⁹ לוי היה בעל רגש ובעל לב, עזר לפעולות חסד. כעסקן ציבור נמנה עם חברי אגודת הספרנים "אחיה" יחד – ביתה-פנתה לכל-תרומה. בפרעות תר"פ הגיש עזרה לאנשי ה"הגנה", שמצאו אצלו מקום מסתור לבלי נשקם וקיבלו ממנו עזרה רפואית בעת הצורך.

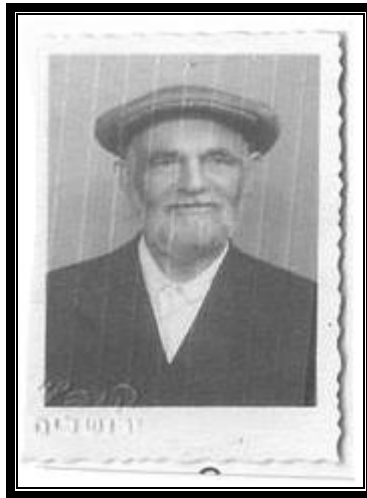
לר' פישל היה אח, מרדכי ("מוטקה אפטיקר"). לעדותן של רבקה פאפו בת פישל ואסתר שרף בת מרדכי, נהגו שלושה הרוקחים בני המשפחה להיפגש מדי שבת. "מוסד" זה נקרא בשם "השבת של וועלזוועל" במשכנות שאננים, "השבת של פישקה" בבית ישראל ו"השבת של מוטקה" בעיר העתיקה. בפגישות הללו נידונו תרופות ומחלות שהעסיקו את הרוקחים במרוצת השבוע החולף, ונוסף מידע מן הרופאים שעיינם נפגשו. כידוע, נהגו רופאים לשבת בבתי מרקחת ושם קיבלו את חוליהם. בית המרקחת "רחובות" לא יצא מכלל זה. כאשר ד"ר ישראל ולנשטיין סיים את לימודיו בצרפת פנה אל פישל לוי. לעדותה של אסתר שרף סירב תחילה להשלים עם הרעיון, אולם לבסוף נתרצה. הרופא קיבל את חוליו בבית המרקחת והיה לידיו המשפחה. ערב ישב בבית המרקחת, גם לאחר שפתח מרפאות ברחוב החבשים ולימים ברחוב בלילוס. סידור זה עמד בתוקפו עד שנות ה-30.

פישל לוי, הנזכר לרוב בספרי הזיכרונות, נודע כריאנוסטיתקן מעולה. רבים נועצו בו וזכו לטיפוליו. כאשר חלה בדלקת ריאות שממנה לא קם, הודיעה העיתונות מדי יום ביומו מהו מצב בריאותו. כאשר הלך לעולמו ליווהו אלפים מבני ירושלים ברכו האחרונה.⁶⁰

על פישל ומוטל הרוקחים – מתוך ספרו של אהרון איכילין

פינחס (פיסקה אפטייקר) - התמונה צוירע אל ידי הציור פנחס
ליטבאווסקי

מרדכי און-מוסקה אפטייקר

ההזמנה לחתונתו של מרדכי לוי לפני אמצעה ממאה שנה (בכתובת
 בה נצרכה החתונה - בתי אונגארין מס' 6 התאכזרה באותה התקופה
 משי ווינשטוק - אין לנו מושג מה היה הקשר בין המשפחות).

3020	לפת מק' פיוקל				
218	עבדיו שכרת				
29	האלווה				
<u>27720</u>					
109	מל' כן חוקה				
218	האלווה				
3	חוק				
69	שכרת השטריות				
218	עבדיו שכרת				
<u>617</u>					

הגודל
 שבת
 (מנר
 השטריות
 של
 פישקיה

כסף רובע הסכרי החשבונות את מכירת השטריות שלו

אז קודם תוריד ת'חולצה שלך...

מוטקה אפטייקר מבית ישראל נחשב לטוב שבחובשים. בעצם, לטוב שברופאים. הוא טעה לעתים נדירות בלבד. כאשר הגיע אליו אדם עם חוס גבוה, היה מוטקה מאבחן את המחלה לפי מסכת השאלות ששאל. "כשאתה שוכב בלי שמיכה, קר לך?" היה מוטקה שואל. חחולה היה משיב בחיוב ומוטקה היה מעווה את פניו וחושב. "וכשאתה מתכסה מעל לראש, נעשה לך יותר חסו?" היה מוסיף ושואל. שוב השיב החולה בחיוב. "יושב לך צמרמורות והעצמות כואבות?" הוסיף ושאל. חחולה הנהן בראשו. "אנו, זהו זה..." היה מוטקה מפטיר בשמחה, "אנחנו יודעים מה יש לך..." אחר כך היה רוקח את תרופותיו וזה תמיד עבד.

פעם הגיעה אליו אישה עם שיעול חזק וכאבים בחזה. "תורידו ת'חולצה", ביקש מוטקה. "מה, השתגעו?" שאלה האישה בתדהמה, "שאני אתפשט לידך?" יצברת, אם לא תתפשטי לא אוכל לבדוק אותך", השיב מוטקה. "ליד בעלי לא הורדתי את החולצה..." גמגמה האישה. "אז מה תורידו", השיב מוטקה בהחלטיות. "או תוריד אתה קודם..." אמרה האישה. מוטקה הבין, שעד שהוא לא יוריד את החולצה, גם היא לא תוריד. מה לא עושה חובש מסור שכמותו הוריד את חחולצה. גם האישה הורידה את חולצתה. מוטקה קירב את השרוקקה שלו, את הסטטוסקופ, לחזה של האישה וחזן.

אזורי שהאישה השתעלה נגשמה עמוק, אמר מוטקה: "אפס... זה לא נראה לי כל כך טוב". "אישו לחשוב שאתה מציאה..." השיבה האישה בכעס ולבשה את חולצתה...

«סנטוריום עין גדי» – ריחיים שטין
 תל-אביב רחוב סמ"ה 10-12, ת.ד. 264, טלפון 283

המכון הגדול בארץ

דיאגנוסטיקה ע"י קרני רנטגן בסנטוריום גוסא
 מכון גדול לרפוי חשם לי ולהידרותרפיה

פרפין חם נגד רגלים שמנות ושומן כללי

סיפור האמריסטי על מוטקה לוי אתוק "מסיפורי הפרלאנט הירושלמי"
 fe פוקי בן צמי

מקצוע הרוקחות המשיך להתגלגל במשפחה כך הפך גם גיסם של פישל ומוטל-שלמה שטמפפר - בעלה של אחותם, חיה, בן למשפחת שטמפפר הידועה - לרוקח בירושלים ובחדרה.

כך גם ניהל בנו של פישל ד"ר שמריהו לוי במשך עשרות שנים בית מרקחת בשכונת הבוכרים בירושלים.

ד"ר שמריהו לוי (1905-1984) – הצעיר בילדי פישל לוי מאישתו הראשונה מרים. עד לאיחוד המשפחות בשנת 1910, עם נישואיו השניים של אביו, גדל שמריהו בבית סבתו מרים, אם אביו. את לימודיו סיים באוניברסיטת רומא, שם זכה גם בתואר "ד"ר לכימיה". בשנת 1930 הצטרף אל אביו בניהול בית המרקחת, עד למות האב ב-1932.

חמישים ושתיים שנים רצופות ניהל ד"ר ש' לוי את עסקו, שנותר הן מבחינה חיצונית והן מבחינה פנימית כפי-מתכונתו הראשונית. שמריהו לוי, איש מקצוע, ראה בעבודתו שליחות ציבורית ונענה לפניות הפונים אליו בכל שעה משעות היממה. בתו שלומית זוכרת את תופעת

"החולים של שבת": בימי חג ושבת נהגו חולים להשאיר משכון כרי להימנע ממגע עם כספים, והיו כאלה שהמתינו עם מירשמים אפשריים עד ליום השבת כרי להשאיר משכון תמורת התרופה. כאשר פינתה שלומית את בית המרקחת בשנת 1984 עדיין נמצאו שם משכונים כאלה.

בסוף שנות ה-30 הצטרפה אל שמריהו אחותו מרים לוי, שלימים שימשה כעוזרת לרוקחת בבית המרקחת "אברמסקי" בתל-אביב. ד"ר שמריהו לוי שימש מתחילת שנות ה-30 כיושב-ראש הסניף הירושלמי של הסתדרות הרוקחים, וכיהן כחבר בית הדין המרכזי של ההסתדרות הארצית.

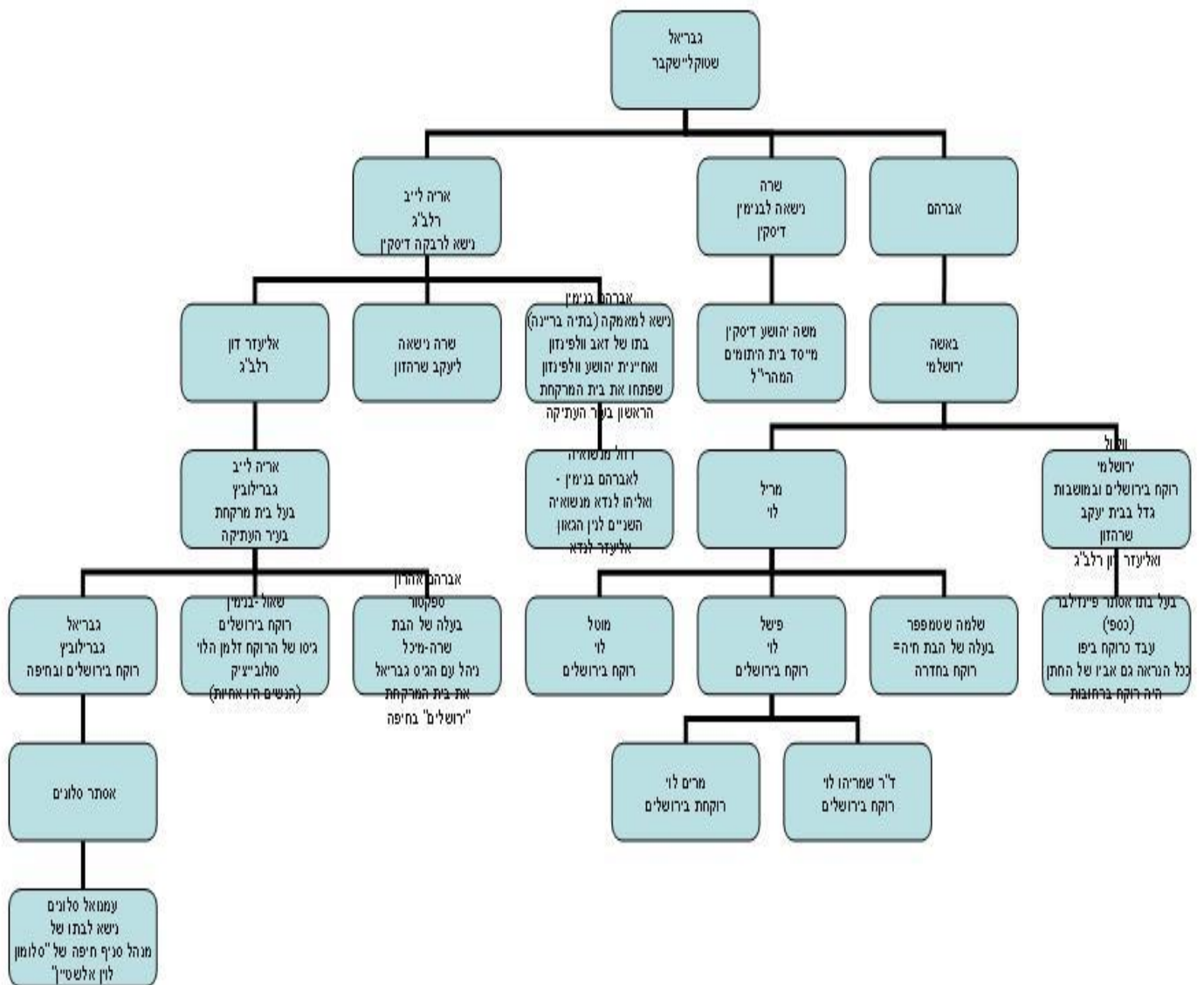
על ד"ר שמריהו לוי מתוך ספרו של איכילין

ד"ר שמריהו לוי בפתח בית המרקחת שהיה בעצמותו בירושלים ומראה חלקי של בית המרקחת.

הם אינם היחידים - שושלת הרוקחים שתחילתה ביאק וולפינזון מוצאת כאן לפניכם.

שושלת הרוקחים במשפחה
מחנותיו של אריה לייב רלב"ג (מש' וולפינזון) השפיעו על נכדו אריה לייב גברילוביץ
וולוול ירושלמי גדל בבית דודניה של אימו והושפע מאריה לייב.
וולוול העביר התורה לבני אחותו, ואריה לייב - לבניו שלו.

סוף דבר

זהו קצה קצהו של סיפור משפחתו של בעלה הראשון של בתיה בריינה – אברהם – בנימין רלב"ג, ושל בתה רחל.

צאצאיו של ר גבריאאל בר' דן משקלוב מתגוררים בחלקם הגדול בארץ. ניתן למצוא אותם בישובים שונים כאשר עיסוקיהם מתפרסים על פני כל קשת העיסוקים אותם ניתן להעלות על הדעת.

בין צאצאיו ניתן למצוא אנשי אקדמיה רבים כפרופ' למשפטים אליאב שוחטמן, אנשי תקשורת כדנה ספקטור, אנשי עסקים כארנון מילצ'ין פוליטיקאים כאברהם בורג ועוד רבים רבים .
וכמובן שמצויים ביניהם גם רבנים ומורי הלכה רבים מאד.

לפני שנים מספר הצטרף למשפחה ילד קטן ושמו בישראל אליעזר – דון לאו אשר מלבד היותו נכדו של הרב ישראל מאיר לאו הרי הוא דור שישי לאליעזר דון רלב"ג ודור שמיני לר' גבריאאל שטוקלייסקבר שהיה חברו של אברהם וולפינזון וסבו של אברהם בנימין אשר היה בעלה הראשון של בתיה בריינה ואביה של רחל אחותו – מצד אימו – של אליהו לנדא נינו של ההגר"א.